

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ KARL MARX ΣΤΟΝ R. LANDOR

Η αλήθεια για τη δράση της Διεθνούς και η χειραφέτηση των εργαζομένων*

Λονδίνο, 18 Ιουλίου 1871, του R. Landor

Μου ζητήσατε να συλλέξω πληροφορίες για τη Διεθνή Ένωση κι εγώ προσπάθησα να το κάνω. Για να είμαι ειλικρινής, συνάντησα πολλές δυσκολίες. Το Λονδίνο είναι αδιαμφισβήτητα το γενικό επιτελείο της Ένωσης, αλλά οι Άγγλοι είναι φοβισμένοι. Οσφραίνονται την παρουσία της Ένωσης παντού, ακριβώς όπως ο βασιλιάς Ιάκωβος, μετά την περίφημη συνωμοσία, μυριζόταν παντού μπαρούτι. Φυσικά, το επίπεδο επαγρύπνησης αυξήθηκε εξαιτίας των υποψιών που δημιουργήθηκαν στο κοινό και αν οι άνθρωποι που τη διευθύνουν έχουν κάποιο μυστικό να φυλάζουν, είναι τέτοια η στόφα τους που το φυλάνε καλά.

Επισκέφθηκα δυο από τους γνωστότερους εκπροσώπους της Ένωσης. Με έναν από αυτούς μίλησα ελεύθερα και στη συνέχεια αναφέρω την ουσία της συνομιλίας μας. Επαλήθευσα αυτοπροσώπως πως πρόκειται για ένωση αυθεντικών εργαζομένων, αλλά αυτοί οι εργαζόμενοι καθοδηγούνται από πολιτικούς και κοινωνικούς θεωρητικούς που ανήκουν σε άλλη τάξη. Ένας από τους ανθρώπους που συνά-

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ

Τα Τετράδια δημοσιεύουν αυτή τη συνέντευξη που παραχώρησε ο Καρλ Μαρξ στον R. Landor, ανταποκριτή στο Λονδίνο της εφημερίδας «The World» της Νέας Υόρκης, δυο μήνες μετά τη δραματική καταστολή της Κομμούνας του Παρισιού. Την αμερικανική εφημερίδα είχε ιδρύσει και διηύθυνε ο Τζόζεφ Πούλιτσερ, του γνωστού δημοσιογραφικού βραβείου, που είναι και ο άνθρωπος που επινόησε τη σύγχρονη μορφή της συνέντευξης. Ο άνδρας που παρίσταται στη συνομιλία του Μαρξ με το δημοσιογράφο μάλλον ήταν ο Φρίντριχ Ένγκελς. Το κείμενο συντάχτηκε στις 3 Ιουλίου 1871 και απεστάλη στις ΗΠΑ με το ταχυδρομείο.

νησα, ένα από τα κορυφαία στελέχη του Συμβουλίου, μου παραχώρησε τη συνέντευξη καθισμένος στον πάγκο εργασίας. Κάθε τόσο διέκοπτε τη συνομιλία μας για να εισπράξει τα παράπονα που εξέφραζε σε ύφος καθόλου ευγενικό ένα από τα πολλά μικρά αφεντικά της γειτονιάς που του έδινε τα προς το ζην.

Άκουσα τον ίδιο εκείνο άνθρωπο να εκφωνεί δημόσια τολμηρές ομιλίες, που εμπυχώνονταν σε κάθε τους φράση από τη δύναμη του μίσους προς τις τάξεις που αυτοαποκαλούνται άρχουσες. Κατανόησα εκείνες τις ομιλίες μόνον αφού διεπίστωσα ποιες ήταν οι συνθήκες διαβίωσης του ομιλητή. Εκείνος πρέπει να έχει συνειδητοποιήσει πως διαθέτει αρκετό μυαλό για να οργανώσει μια αποτελεσματική κυβέρνηση, αλλά είναι υποχρεωμένος να αφιερώνει τη ζωή του στην πιο εξαντλητική ρουτίνα μιας αποκλειστικά και μόνο μηχανικής εργασίας. Παρ' όλο που είναι άνθρωπος υπερήφανος κι ευαίσθητος, ήταν συνεχώς υποχρεωμένος να απαντά σε κάθε κατσάδιασμα με υποκλίσεις και με χαμόγελα σε διαταγές που στην κλίμακα ευγένειας τοποθετούνται στο ίδιο επίπεδο του σφυρίγματος που κάνει ο κυνηγός στο σκύλο του. Ο άνθρωπος αυτός μου επέτρεψε να διακρίνω μια όψη στη φύση της Διεθνούς, την εξέγερση της εργασίας εναντίον του κεφαλαίου, του εργάτη που παράγει εναντίον του αστού που απολαμβάνει. Αυτό είναι το χέρι που θα χτυπήσει σκληρά όταν θα έρθει η ώρα. Όσο δε για τον επιτελικό νου, φρονώ πως τον διέκρινα στη συνέντευξή μου με το δόκτορα Καρλ Μαρξ.

Ο Καρλ Μαρξ είναι δόκτωρ φιλοσοφίας. Γεννήθηκε στη Γερμανία και διαθέτει εκείνη την ευρύτατη μάθηση που χαρακτηρίζει κάθε Γερμανό, προερχόμενη είτε από την παρατήρηση του ζωντανού κόσμου μας, είτε από τα βιβλία. Θα έπρεπε να συμπεράνω πως ο ίδιος ποτέ δεν υπήρξε εργαζόμενος με την κοινή έννοια του όρου. Το περιβάλλον στο οποίο βιώνει, καθώς και η ίδια η εμφάνισή του δείχνουν έναν ευκατάστατο άνθρωπο της αστικής τάξης. Το σαλόνι όπου με υποδέχτηκε το βράδυ της συνέντευξης θα μπορούσε να ανήκει στη βολική κατοικία ενός εύπορου χρηματιστή, ο οποίος, αφού πρώτα μελέτησε το αντικείμενο, ασχολείται τώρα με το να επαυξήσει την περιουσία του. Ήταν το κομφορ προσωποποιημένο, το διαμέρισμα ενός ανθρώπου με γούστο και μέσα. Έλειπε όμως οποιοδήποτε προσωπικό αντικείμενο του ιδιοκτήτη. Εν τούτοις, ένα ωραίο άλμπουμ με τοπία του Ρήνου επάνω στο τραπεζάκι αποτελούσε ένδειξη της εθνικότητάς του. Έριξα με τρόπο μια ματιά μέσα στο βάζο στο κέντρο του τραπέζιου για να δω αν κρύβεται κάποια βόμβα. Οσφράνθηκα τον αέρα για να διαπιστώσω αν μυρίζει πετρέλαιο. Αλλά το μόνο άρωμα ήταν εκείνο των ρόδων. Ξανακάθισα γρήγορα στη θέση μου και με βαριά καρδιά περίμενα ό,τι χειρότερο.

Εκείνος έκανε την είσοδό του και με χαιρέτησε εγκάρδια. Ύστερα κάθισε ενώπιόν μου. Ιδού λοιπόν, βρίσκομαι πρόσωπο με πρόσωπο με την επανάσταση με σάρκα και οστά, με τον αυθεντικό ιδρυτή και εμπνευστή της Διεθνούς Ένωσης, με το συγγραφέα έργων που προειδοποιούν το κεφάλαιο πως, αν κηρύξει πόλεμο στην εργασία, θα πρέπει να αναμένει πυρκαγιά στο ίδιο του το σπίτι. Με μια λέξη, ήμουν μπροστά στον απολογητή της Κομμούνας του Παρισιού. Θυμόσαστε την προτομή του Σωκράτη, του ανθρώπου που προτίμησε να πεθάνει παρά να αποδε-

χτεί την πίστη στους θεούς της εποχής του; Τον άνθρωπο με εκείνο το ωραίο προφίλ, με το μέτωπο να τελειώνει απότομα με μια μικρή πλακουτσωτή μύτη που θυμίζει διπλό γάντζο; Ίδού λοιπόν, κρατήστε αυτή την προτομή μπροστά στα μάτια του μυαλού σας. Βάψτε μαύρα τα γένια με γκρίζους λεκέδες. Τοποθετήστε αυτό το κεφάλι στον κορμό ενός μεσήλικου ανδρός μάλλον εύσωμου και θα έχετε ενώπιόν σας τον δόκτορα. Πετάξτε ένα πέπλο επάνω στο κεφάλι του και θα βρεθείτε μπροστά σ' έναν τέλειο ιεροφύλακα. Βγάλτε το πέπλο από το κύριο χαρακτηριστικό του, το φαρδύ μέτωπο, και θα ανακαλύψετε αμέσως πως είστε μπροστά στην πιο εκπληκτική σύνθετη μορφή: έναν ονειροπόλο που στοχάζεται, ένα στοχαστή που ονειρεύεται.

Ο δόκτωρ Μαρξ συνοδευόταν από έναν άλλον κύριο, επίσης Γερμανό, φρονώ, παρ' όλο που δεν μπορώ να είμαι σίγουρος, αφού χρησιμοποιούσε με μεγάλη οικειότητα τη γλώσσα μας. Ήταν εκεί ως μάρτυς του δόκτορος; Νομίζω ναι. Το Συμβούλιο, όταν έμαθε για τη συνέντευξη, θα μπορούσε να τον είχε καλέσει να απολογηθεί, αφού η επανάσταση υποπτεύεται προπαντός τους ίδιους τους πράκτορες της. Κι εκείνη ήταν μια απόδειξη εναντίον του.

Πέρασα αμέσως στο αντικείμενο της επίσκεψής μου.

Ο κόσμος, είπα, φαινόταν να αγνοεί τους σκοπούς της Διεθνούς. Τη μισούσε βαθιά αλλά χωρίς να ξέρει ξεκάθαρα τι ακριβώς από αυτήν μισούσε. Ορισμένοι, που ισχυρίζονται πως έσπρωξαν το βλέμμα τους μέσα στο σκότος πιο βαθιά από τους συνανθρώπους τους, δήλωσαν πως διέκριναν μια μορφή όμοια με τον Ιανό: ένα ωραίο χαμόγελο έντιμου εργαζομένου στη μια πλευρά και στην άλλη η δολοφονική συνοφρύωση του συνωμότη. Θα ήθελε μήπως να ρίξει λίγο φως στο μυστήριο της θεωρίας του;

Ο καθηγητής γέλασε, κάπως ικανοποιημένος μου φάνηκε, στη σκέψη πως εμείς μπορούσαμε να τον φοβόμαστε τόσο: «Δεν υπάρχει κανένα μυστήριο να ξεδιαλύνουμε, αξιότιμε κύριε», είπε σε μια ιδιαίτερα εκλεπτυσμένη εκδοχή της διαλέκτου του Hans Breitmann: «Εκτός ίσως από το μυστήριο της ανθρώπινης ηλιθιότητας εκείνων που εξακολουθούν να αγνοούν πως η δική μας είναι μια δημόσια Ένωση και πως τα πλήρη πρακτικά των εργασιών της είναι δημόσια και στη διάθεση οποιουδήποτε έχει όρεξη να τα διαβάσει. Ο κανονισμός μας πουλιέται για μια πέννα και ξεοδεύοντας ένα σελίνι μπορείτε να αγοράσετε ένα βιβλιαράκι που θα σας εξηγήσει για μας τόσα όσα γνωρίζουμε εμείς οι ίδιοι».

Ναι, ίσως να είναι έτσι. Δεν είναι όμως πιθανό ακριβώς εκείνο το κάτι τι που δεν θα μάθω να είναι η αποφασιστική επιφύλαξη; Για να είμαι πιο ειλικρινής μαζί σας και για να θέσω το θέμα με τον τρόπο με τον οποίο το θεωρεί ένας εξωτερικός παρατηρητής, αυτή η γενική κατακραυγή εναντίον σας πρέπει να σημαίνει κάτι παραπάνω από την άγνοια του πλήθους. Έτσι, μετά απ' όλα όσα μου είπατε, μπορώ ακόμη να σας ρωτήσω σε τι συνίσταται η Διεθνής Ένωση;

Για να απαντήσει κανείς φτάνει να γνωρίσει τα άτομα που την αποτελούν: εργαζόμενοι.

Ναι, αλλά ο στρατιώτης δεν εκπροσωπεί πάντα το κράτος που τον οπλίζει. Γνωρίζω ορισμένα μέλη της Ένωσης σας και μπορώ να πιστέψω πως δεν έχουν τη στόφα του συνωμότη. Εξάλλου, ένα μυστικό που γνωρίζουν ένα εκατομμύριο άτομα παύει να είναι μυστικό. Μπορεί όμως να είναι απλώς το εργαλείο στα χέρια μιας μικρής ομάδας θαρραλέων και —προσθέτω ζητώντας σας προκαταβολικά συγγνώμη— αδίσταχτων ανθρώπων.

Τίποτα δεν το αποδεικνύει.

Και η πρόσφατη εξέγερση στο Παρίσι;

Πρώτα απαιτώ να αποδειχτεί πως πραγματοποιήθηκε κάποια συνωμοσία, πως συνέβη κάτι που να μην ήταν το αναμενόμενο αποτέλεσμα της τότε συγκυρίας. Ή αν θέλετε, αν παραδεχτούμε πως υπήρξε κάποια συνωμοσία, ζητώ να αποδειχτεί πως η Διεθνής Ένωση συμμετείχε σε αυτή.

Η παρουσία στη συνέλευση της Κομμούνας τόσων μελών της Ένωσης.

Τότε όμως υπήρξε και μασονική συνωμοσία, αφού ο ρόλος που έπαιξαν ο καθένας τους ατομικά δεν ήταν καθόλου μηδαμινός. Απεναντίας, δεν θα εξέπληττε εάν ο πάπας απέδιδε σ' εκείνους την εξέγερση. Ας δοκιμάσουμε όμως να δώσουμε κάποια άλλη εξήγηση. Την εξέγερση στο Παρίσι την έκαναν οι εργαζόμενοι του Παρισιού. Οι αρχηγοί και οργανωτές της πρέπει υποχρεωτικά να ήταν και οι πιο ικανοί εργαζόμενοι. Συμβαίνει όμως οι πιο ικανοί εργαζόμενοι να είναι μέλη της Διεθνούς Ένωσης. Δεν μπορεί κατά κανέναν τρόπο η ίδια η Ένωση να θεωρηθεί υπεύθυνη ως οργάνωση για τις πράξεις τους.

Ο κόσμος όμως θα συνεχίσει να νομίζει πως τα πράγματα δεν έχουν έτσι. Ο κόσμος μιλά για μυστικές διαταγές, ακόμη και για χρηματοδοτήσεις. Μπορούμε να πούμε πως αυτός ο πολυδιαφημισμένος δημόσιος χαρακτήρας των εργασιών της Ένωσης εμποδίζει οποιαδήποτε μυστική επικοινωνία;

Υπήρξε ποτέ κάποια οργάνωση που να δραστηριοποιήθηκε χωρίς να καταφύγει σε πράκτορες ιδιωτικούς και δημόσιους; Να μιλάει όμως κανείς για μυστικές διαταγές από το Λονδίνο, λες κι έχουμε να κάνουμε με προσταγές πάνω σε ζητήματα πίστης και ηθικής που εκπορεύονται από ένα κέντρο παπικής κυριαρχίας και ίντριγκας, σημαίνει πως παρεξήγησε εντελώς το χαρακτήρα της Διεθνούς. Όλα αυτά θα προϋπέθεταν πως η Διεθνής διαθέτει μια συγκεντρωτική κυβέρνηση.

Η μορφή αντίθετα που έντεχνα επιλέχτηκε είναι εκείνη που αφήνει το μεγαλύτερο δυνατό χώρο στις τοπικές και ανεξάρτητες δραστηριότητες. Πράγματι, είναι ανακριβές να λέει κανείς πως η Διεθνής εκπροσωπεί ένα όργανο διακυβέρνησης της εργατικής τάξης. Είναι ένωση που βασίζεται σε συνεταιρική συμφωνία και όχι κέντρο πολιτικής εξουσίας.

Είναι Ένωση που έχει κάποιο σκοπό;

Την οικονομική χειραφέτηση της εργατικής τάξης διά μέσου της κατάκτησης της πολιτικής εξουσίας. Τη χρήση αυτής της πολιτικής εξουσίας για να επιτευχθούν κοινωνικοί σκοποί. Είναι απαραίτητο οι στόχοι μας να είναι τόσο διευρυμένοι ώστε να περιέχουν κάθε είδους δραστηριότητα της εργατικής τάξης. Εάν επιλέγαμε συγκεκριμένους σκοπούς θα αναγκαζόμασταν να τους προσαρμόσουμε στις ανάγκες ενός μόνον τομέα, ενός μονάχα έθνους εργαζομένων. Πώς μπορούμε όμως να ζητήσουμε σε όλους τους ανθρώπους να ενωθούν για να προωθήσουν τους σκοπούς μόνον ορισμένων; Για να κάνει κάτι τέτοιο, η Ένωση θα έπρεπε να παραιτηθεί από το διεθνή χαρακτήρα της. Η Ένωση δεν επιβάλλει τη μορφή που λαμβάνει κάθε πολιτικό κίνημα, περιορίζεται στο να ζητά από αυτά τα κινήματα να δεσμευτούν γύρω από τους σκοπούς της. Πρόκειται για δίκτυο διασυνδεδεμένων εταιρειών της που αγκαλιάζουν όλο τον κόσμο του μόχθου.

Σε κάθε γωνιά του κόσμου, το πρόβλημα προκύπτει με τρόπο ιδιόμορφο. Οι εργάτες που ζουν εκεί το αντιμετωπίζουν με το δικό τους τρόπο. Οι εργατικές ενώσεις δεν μπορούν να είναι πανομοιότυπες σε κάθε τους λεπτομέρεια στο Νιουκαστλ και στη Βαρκελώνη, στο Λονδίνο και το Βερολίνο. Στην Αγγλία, επί παραδείγματι, είναι ανοιχτός ο δρόμος για να καταλάβει η εργατική τάξη την πολιτική εξουσία. Η εξέγερση θα ήταν παραφροσύνη εκεί όπου η ειρηνική κινητοποίηση θα οδηγούσε στην επίτευξη του σκοπού με τρόπο γρήγορο και ασφαλή. Στη Γαλλία καμιά εκατοστή κατασταλτικοί νόμοι και ένας ηθικός ανταγωνισμός ανάμεσα στις τάξεις φαίνεται πως καθιστούν αναγκαία τη βίαιη έκβαση του κοινωνικού πολέμου. Την επιλογή αυτής της λύσης την κάνει η εργατική τάξη εκείνης της χώρας. Η Διεθνής δεν απαιτεί φυσικά να υπαγορεύσει τι πρέπει να γίνει και ούτε να δώσει συμβουλές. Προσφέρει όμως σε κάθε στιγμή την αλληλεγγύη και τη βοήθειά της μέσα στα όρια που καθορίζει το ίδιο το καταστατικό της.

Τι είδους βοήθεια δίνετε;

Σας αναφέρω ένα παράδειγμα. Μια από τις πιο κοινές μορφές αγώνα του κινήματος για τη χειραφέτηση είναι η απεργία. Πριν, όταν ξεσπούσε μια απεργία σε κάποια χώρα, δεν κατάφερνε να κερδίσει διότι γινόταν εισαγωγή εργαζομένων από κάποια άλλη χώρα. Η Διεθνής τα σταμάτησε όλα αυτά. Μόλις την ειδοποιούν για την προγραμματισμένη απεργία, κυκλοφορεί την είδηση ανάμεσα στα μέλη

της. Εκείνα ενεργοποιούνται αμέσως για να καταστήσουν απρόσβατη την περιοχή όπου διεξάγεται ο αγώνας. Τα αφεντικά αφήνονται έτσι να αναμετρηθούν μόνο τους με τους εργάτες τους. Τις περισσότερες φορές, αυτοί οι τελευταίοι δεν έχουν ανάγκη από καμία περαιτέρω βοήθεια. Χρησιμοποιούν τα κεφάλαια που προέρχονται από τις ίδιες τις συνεισφορές τους ή εκείνα των εταιρειών των οποίων είναι μέλη. Αν όμως τελικά λείψουν οι πόροι ή στην περίπτωση που η απεργία έχει την έγκριση της Ένωσης, θα χρησιμοποιήσουμε τα κεφάλαια του κοινού ταμείου για να καλύψουμε τις ανάγκες τους. Χάρη σε αυτά τα μέσα προχτές τελείωσε με νίκη η απεργία των εργατριών στα τσιγαράδικα της Βαρκελώνης. Η Ένωση όμως δεν ενδιαφέρεται για τις απεργίες, παρ' όλο που τις υποστηρίζει κάτω από ορισμένους όρους. Δεν μπορεί καθόλου να αποκομίσει από αυτές χρηματικά οφέλη, ενώ εύκολα μπορεί να ζημιωθεί.

Ας προσπαθήσουμε όμως να ανακεφαλαιώσουμε. Οι εργαζόμενες τάξεις παραμένουν φτωχές μπροστά στην αύξηση του πλούτου, παραμένουν χωρίς στον ήλιο μοίρα, ενώ η χλιδή γίνεται όλο και πιο εμφανής. Οι υλικές στερήσεις μειώνουν όχι μόνο τη σωματική αλλά και την ηθική υπόσταση των εργαζομένων. Για να διορθώσουν αυτή την κατάσταση δεν μπορούν να βασίζονται σε τρίτους. Για εκείνους, είναι αναγκαίο να πάρουν στα χέρια τους τη μοίρα τους. Πρέπει να επανεξετάσουν τις σχέσεις στο εσωτερικό τους, καθώς κι εκείνες ανάμεσα στην τάξη τους και τους καπιταλιστές και τους γαιοκτήμονες και αυτό σημαίνει πως πρέπει να αλλάξουν την κοινωνία. Αυτός είναι ο γενικότερος σκοπός κάθε γνωστής οργάνωσης εργαζομένων: λίγκες εργατών γης, εργατικοί σύλλογοι, συνδικάτα και εταιρείες αλληλοβοήθειας, συνεταιριστικά καταστήματα και παραγωγικές μονάδες, δεν είναι τίποτε άλλο παρά μέσα για εκείνο το σκοπό. Στόχος της Διεθνούς Ένωσης είναι να δημιουργήσει ένα κλίμα τέλειας αλληλεγγύης ανάμεσα σε αυτές τις οργανώσεις. Η επιρροή της αρχίζει να γίνεται αντιληπτή παντού. Δυο εφημερίδες διέδωσαν τους στόχους της στην Ισπανία, τρεις στη Γερμανία, άλλες τόσες στην Αυστρία και την Ολλανδία, έξι στο Βέλγιο κι έξι στην Ελβετία. Και τώρα που σας είπα τι είναι η Διεθνής, εσείς θα είστε ίσως σε θέση να έχετε δική σας άποψη γύρω από τις υποτιθέμενες συνωμοσίες της.

Δεν σας καταλαβαίνω...

Μήπως δεν βλέπετε πως η παλιά κοινωνία δεν διαθέτει την απαραίτητη δύναμη για να την αντιμετωπίσει με τα ίδια της τα όπλα, δηλαδή με το διάλογο και τη συνεννόηση; Πως αναγκάζεται έτσι να καταφύγει στην απάτη και να της φορτώσει την κατηγορία πως συνωμοτεί;

Η γαλλική αστυνομία όμως ισχυρίζεται πως είναι σε θέση να αποδείξει τη συνενόχη σας στα πρόσφατα συμβάντα, για να μην αναφερθούμε σε ό,τι συνέβη παλαιότερα.

Αν όμως δεν έχετε αντίρρηση, θα σπαταλήσουμε δυο τρεις λέξεις πάνω σε αυτά τα συμβάντα, αφού εκεί θα δοκιμαστεί η σοβαρότητα όλων των κατηγοριών περί συνωμοσίας που εκτοξεύτηκαν εναντίον της Διεθνούς. Εσείς θα θυμόσαστε την προτελευταία «δολοπλοκία». Είχαν αναγγείλει δημοψήφισμα. Ήταν γνωστό πως πολλοί ψηφοφόροι ήταν αναποφάσιστοι. Δεν αισθάνονταν πια ζωντανή μέσα τους, την αξία της αυτοκρατορικής κυριαρχίας, διότι είχαν πάψει να πιστεύουν στους απειλούμενους κινδύνους εναντίον της κοινωνίας, από τους οποίους η αυτοκρατορία ισχυριζόταν πως τους έσωσε. Χρειαζόταν ένας νέος μπαμπούλας. Η αστυνομία άρχισε να τον αναζητεί. Επειδή μισούσε όλες τις εργατικές ενώσεις, ήταν φυσικό να στήσει αυτή τη χοντροκομμένη φάρσα σε βάρος της Διεθνούς. Τους ενέπνευσε μια φαινή ιδέα: να επιλέξουν ως μπαμπούλα τη Διεθνή ώστε να πλήξουν την αξιοπιστία της και ταυτόχρονα να κερδίσουν οπαδούς στην υπόθεση της αυτοκρατορίας. Από εκείνη τη φαινή ιδέα προέκυψε η γελοία «δολοπλοκία» για να δολοφονηθεί ο αυτοκράτορας, λες και είχαμε την πρόθεση να σκοτώσουμε εκείνον το φουκαρά άνθρωπάκο. Έτσι, η αστυνομία συνέλαβε όλα τα πιο γνωστά στελέχη της Διεθνούς. Πλαστογράφησε τις αποδείξεις. Έστησε τη δίκη και στο μεταξύ διεξήχθη το δημοψήφισμα. Αλλά εκείνη η κωμωδία ήταν μια υπερβολικά χυδαία και ξεκάθαρη φάρσα. Η ευφυής Ευρώπη, που παρακολούθησε το θέαμα, δεν εξαπατήθηκε ούτε για μια στιγμή γύρω από τη φύση του. Μόνον οι χωρικοί ψηφοφόροι της Γαλλίας το έχασαν. Οι δικές σας αγγλικές εφημερίδες ανέφεραν εξαρχής την αλήθεια για τη θλιβερή παράσταση. Οι Γάλλοι δικαστές αποδέχτηκαν την ύπαρξη της συνωμοσίας μόνο και μόνο για να δείξουν υπακοή προς την εξουσία. Τελικά όμως αναγκάστηκαν να δηλώσουν πως δεν υπήρχαν αποδείξεις για τη συνεννοχή της Διεθνούς.

Πιστέψτε με, η δεύτερη συνωμοσία είναι σαν την πρώτη. Ο Γάλλος αξιωματούχος ανέλαβε ξανά δράση. Καλείται να λογοδοτήσει για το ευρύτερο κίνημα πολιτών που γνώρισε ποτέ ο κόσμος. Αμέτρητα σημεία των καιρών θα έπρεπε να του υποδείξουν τη σωστή εξήγηση: η όλο και πιο διαδεδομένη συνειδητοποίηση των εργαζομένων, η χλιδή και η ανικανότητα των κυβερνώντων, η τωρινή ιστορική διαδικασία του οριστικού περάσματος της εξουσίας από μια τάξη σε όλο το λαό, η εμφανής καταλληλότητα της στιγμής, του τόπου και των συνθηκών για το μεγάλο κίνημα χειραφέτησης. Αλλά για να τα καταλάβει αυτά ο αξιωματούχος θα έπρεπε να είναι φιλόσοφος, ενώ απεναντίας είναι μόνον ένας mouchard, ένας μπάτσος. Στη βάση των νόμων που κανονίζουν την ύπαρξή του, λοιπόν, κατέφυγε στην εξήγηση του mouchard: «Συνωμοσία». Το παλιό χαρτοφυλάκιό του με τα πλαστά ντοκουμέντα θα του προσφέρει τις αποδείξεις και αυτή τη φορά η κατατρομοκρατημένη Ευρώπη θα πιστέψει το παραμύθι.

Η Ευρώπη δεν μπορεί να κάνει αλλιώς όταν βλέπει πως όλες οι γαλλικές εφημερίδες δημοσιεύουν την είδηση.

Όλες οι γαλλικές εφημερίδες! Κοιτάξτε, πάρτε μια (διαλέγει την Situation) και

κρίνετε μόνος σας την πραγματική αξία των αποδείξεών τους. (Διαβάζει): «Ο δόκτωρ Καρλ Μαρξ, της Διεθνούς, συνελήφθη στο Βέλγιο ενώ προσπαθούσε να εισέλθει στη Γαλλία. Η αστυνομία του Λονδίνου από καιρό παρακολουθεί την οργάνωση με την οποία είναι συνδεδεμένος και πρόκειται να λάβει ενεργά μέσα για να τη διαλύσει». Δυο φράσεις, δυο ψέματα. Μπορείτε να εξακριβώσετε με τα μάτια σας την υπόστασή τους. Όπως βλέπετε, δεν είμαι φυλακισμένος στο Βέλγιο παρά στο σπίτι μου στην Αγγλία. Εξάλλου, θα γνωρίζετε πως η αγγλική αστυνομία έχει τόσο εξουσία επέμβασης στις δραστηριότητες της Διεθνούς, όσο διαθέτει η τελευταία για να παρέμβει στις δραστηριότητες της αστυνομίας. Κι όμως, το πιο φυσιολογικό πράγμα σε όλη αυτή την υπόθεση είναι πως αυτή η είδηση θα μεταπηδήσει σε όλο τον ευρωπαϊκό Τύπο χωρίς να διαψευσθεί και θα συνεχίσει να διαδίδεται ακόμη κι αν εγώ καθίσω και στείλω ανακοινώσεις σε όλες τις εφημερίδες της Ευρώπης.

Εσείς δοκιμάσατε πολλές φορές να διαψεύσετε αυτές τις ψευδείς ειδήσεις;

Το έκανα μέχρις ότου κουράστηκα. Για να σας αποδείξω τη χοντροειδή αμέλεια με την οποία πλαστογραφούνται οι ειδήσεις, θα σας αναφέρω μόνον πως σε μια από αυτές ο Felix Pyat* αναφερόταν ως μέλος της Διεθνούς.

Και δεν είναι;

Η Ένωση δεν θα μπορούσε ποτέ να αποδεχτεί έναν τέτοιο ελαφρόμυαλο. Κάποτε είχε το θράσος κι εξέδωσε μια παράτολμη διακήρυξη στ' όνομά μας. Τον διαψεύσαμε όμως στη στιγμή, παρ' όλο που ο Τύπος, για να μην τον αδικήσουμε, αγνόησε τη διάψευση.

Και ο Τζουζέπε Ματσίνι ανήκει στην Ένωσή σας;

(Γελάει). Ω, όχι. Θα κάναμε πραγματικά λίγα βήματα προς τα μπρος αν δεν ξεπερνούσαμε τις αντιλήψεις του.

Με εκπλήσσετε. Ήμουν πραγματικά πεισμένος πως εκπροσωπούσε τις πιο προωθημένες αντιλήψεις.

Δεν αντιπροσωπεύει τίποτα καλύτερο από την παλιά ιδέα μιας αστικής αβασίλευτης δημοκρατίας. Εμείς δεν θέλουμε να έχουμε καμία σχέση με την αστική τάξη. Ο Ματσίνι ανήκει πλέον στην οπισθοφυλακή του σύγχρονου κινήματος μαζί με τους Γερμανούς καθηγητές, που ωστόσο στην Ευρώπη θεωρούνται από-

* Γάλλος κομμουνάρος. Ο Μαρξ τον είχε γνωρίσει στο Λονδίνο όπου είχε καταφύγει για να αποφύγει δικαστική δίωξη για άρθρο του με το οποίο ενθάρρυνε τη δολοφονία του Ναπολέοντος Γ' (Σ.τ.Μ.).

στολοι του μορφωμένου δημοκρατισμού του μέλλοντος. Κάποτε ήταν έτσι: πριν από το '48 ίσως, όταν η γερμανική αστική τάξη, με την έννοια που δίνουμε στον όρο αυτόν εδώ στην Αγγλία, μόλις είχε φτάσει την ακμή της. Τώρα όμως πέρασαν συν γυναιξί και τέκνοις στην αντίδραση και το προλεταριάτο δεν τους αναγνωρίζει πλέον.

Μερικοί θεωρούν πως διέκριναν ενδείξεις κάποιου θετικισμού στην οργάνωσή σας.

Καθόλου. Ανάμεσά μας υπάρχουν θετικιστές και άλλοι, που δεν ανήκουν στην οργάνωσή μας, οι οποίοι κάνουν επίσης πολύ καλή δουλειά. Αλλά αυτό δεν οφείλεται στη φιλοσοφία τους, που δεν έχει καμία σχέση με την κυβέρνηση του λαού όπως εμείς την εννοούμε. Έχει ως στόχο μόνο να αντικαταστήσει την παλιά ιεραρχία με μια καινούρια.

Έχω λοιπόν την εντύπωση πως οι ηγέτες του νέου διεθνούς κινήματος δημιούργησαν όχι μόνο μια Ένωση αλλά και μια φιλοσοφία.

Ακριβώς. Επί παραδείγματι, είναι μάλλον απίθανο να ελπίζουμε να κερδίσουμε τον πόλεμό μας εναντίον του κεφαλαίου εάν βασίσουμε την τακτική μας επάνω, αναφέρω στην τύχη, στην πολιτική οικονομία του Μιλλ. Εκείνος καθόρισε ένα είδος σχέσης ανάμεσα στην εργασία και το κεφάλαιο. Εμείς ελπίζουμε να μπορέσουμε να καθορίσουμε μια διαφορετική σχέση.

Και σε ό,τι αφορά τη θρησκεία;

Πάνω σε αυτό δεν μπορώ να μιλήσω στ' όνομα της εταιρείας. Σε ό,τι με αφορά, είμαι άθεος. Αναμφίβολα, προκαλεί έκπληξη να ακούει κανείς παρόμοια ομολογία στην Αγγλία. Αλλά με παρηγορεί η σκέψη πως στη Γερμανία και τη Γαλλία δεν είναι απαραίτητο να χαμηλώσει κανείς τον τόνο της φωνής του για να το πει.

Κι όμως, εσείς έχετε το επιτελείο σας σε αυτή τη χώρα.

Για ευνόητους λόγους, επειδή εδώ το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι έχει πλέον επιβληθεί. Βέβαια, υπάρχει και στη Γερμανία, αλλά περιβάλλεται από αναρίθμητες δυσκολίες. Στη Γαλλία για πολλά χρόνια δεν υπήρξε καθόλου.

Και στις Ηνωμένες Πολιτείες;

Προς το παρόν, τα κύρια κέντρα της δραστηριότητάς μας βρίσκονται στις παλιές ευρωπαϊκές κοινωνίες. Στις Ηνωμένες Πολιτείες πολλοί παράγοντες εμπόδισαν το πρόβλημα της εργασίας να αναδειχτεί ως πρωταρχικό. Αλλά αυτοί οι

παράγοντες εξαφανίζονται ταχύτατα και αυτό το πρόβλημα αρχίζει με γρήγορους ρυθμούς να κάνει κι εκεί την εμφάνισή του χάρη στην εμφάνιση, όπως και στην Ευρώπη, μιας εργαζόμενης τάξης που ξεχωρίζει από την υπόλοιπη κοινωνία και που αντιτίθεται προς το κεφάλαιο.

Αν κατάλαβα καλά σε αυτή τη χώρα η αναμενόμενη λύση, όποια κι αν είναι, θα επιτευχθεί χωρίς να καταφύγετε στα βίαια μέσα της επανάστασης. Το αγγλικό σύστημα κινητοποίησης διά μέσου προγραμματικών ντοκουμένων και του Τύπου, ώσπου η μειοψηφία δεν μετατραπεί σε πλειοψηφία, αντιπροσωπεύει ένδειξη ελπίδας.

Πάνω σε αυτό το σημείο δεν συμμερίζομαι την αισιοδοξία σας. Η αγγλική αστική τάξη αποδείχτηκε μάλλον διατεθειμένη να αποδεχτεί την ετυμηγορία της πλειοψηφίας όσο μπορούσε να κατέχει το μονοπώλιο του εκλογικού δικαιώματος. Προσέξτε όμως πολύ καλά τι θα σας πω: μόλις βρεθεί μειοψηφία στις εκλογές επάνω σε θέματα που θεωρεί ζωτικής σημασίας, σε αυτή τη χώρα θα είμαστε θεατές σε ένα νέο πόλεμο ανάμεσα σε δουλέμφορους.

Ανέφερα όσο καλύτερα μπορούσα τα κύρια σημεία της συνομιλίας μου με αυτόν τον ενδιαφέροντα άνδρα. Αφήνω σε σας τα συμπεράσματα. Ο,τιδήποτε κι αν λέγεται υπέρ ή εναντίον της ιδέας πως η Διεθνής Ένωση υπήρξε συνένοχος του κινήματος της Κομμούνας του Παρισιού, μπορούμε να είμαστε βέβαιοι πως με αυτήν ο πολιτισμένος κόσμος έχει στον κόλπο του μια νέα εξουσία με την οποία αργά ή γρήγορα, κακώς ή καλώς, θα πρέπει να λογαριαστεί.

Μετάφραση: Δημήτρης Δεληολάνης